

Slovo k povzbuzení na středu 21. října 2020, na památku bl. Karla Rakouského
Biblická čtení: Ef 3,2-12; Iz 12; Lk 12,39-48

Milé sestry, milí bratři,

ač se snažíme rozjímat zpravidla nad biblickými texty čtenými ten který den při mši svaté, v posledních dnech nad úryvky z listu Efezským ve čtení prvním, zkusme dnes a zítra zaměřit svou pozornost na slavené svaté. Dnes na blahoslaveného Karla, zítra – dá-li Bůh a dožijeme-li se zítřka – na svatého Jana Pavla II.

I přestože dnešní blahoslavený – Karel Rakouský, jak zní jeho oficiální liturgické jméno, jinak celým jménem je Karel František Josef Ludvík Hubert Jiří Oto Maria Habsbursko-Lotrinský – patří asi k těm světcům, jehož osobnost je bohužel někdy zastíněna různými nánosy způsobenými zpravidla určitými snahami jeho postavu různě využít pro ten či onen (politický) účel, či je zastíněna všemožnými předsudky, přesto právě Karel I. Habsburský může být tím světcem, který zejména dnešního člověka může velmi oslovit. Ve skutečnosti je totiž životní příběh blahoslaveného Karla velmi inspirativní a, můžeme-li se to odvážit tak říci, je i velmi sympatickou osobností, a to i mimo hranice katolické církve (a i za hranicemi všech možných monarchistických skupin).

Karlův životopis je snadno dohledatelný, tak nyní snad jen několik důležitých střípků z něj...

Karel se narodil na zámku Persenbeug v Dolních Rakousích 17. srpna 1887, v habsbursko-lotrinské dynastii jako prasynovec císaře Františka Josefa I. Jeho výchova – zejména díky jeho zbožné matce Marii Josefině – byla od dětství také velmi zbožná, což pomohlo jeho skutečně živé katolické víře, která ho provázela po celý jeho život a určovala jeho jednání.

Odmalička, jak tomu bylo v *Domus Austriae* obvyklé, byl předurčen pro vojenskou kariéru, spojenou pochopitelně s příslušným studiem: nejprve na prestižním vídeňském gymnáziu, poté především vojensky, později dva roky také na pražské německé (Karlo-Ferdinandově) univerzitě. Jako mladý důstojník přichází tedy (roku 1905) do Čech, nejprve do Chudeřic u Bíliny a pak především do Brandýsa nad Labem.

V roce 1911 se žení na zámku Schwarza u se Zitou Bourbon-Parmskou, s ní se v roce 1912 stěhuje z Čech zpět do Vídně. Jejich manželství se stane nejen šťastným (mají spolu osm dětí), ale od začátku je i velmi zbožným. Jejich vlastní slova „nyní si musíme navzájem pomoci do nebe“ se stanou jejich každodenní životní realitou a neopustí je až do smrti.

Jenže přichází 28. červen 1914, sarajevský atentát na následníka trůnu Františka Ferdinanda a následně začátek první světové války. Tehdy začíná Karlovo skutečné martyrium, výmluvně předznamenáno již tím, že k jednáním o vyhlášení války – ta byla Rakousko-Uherskem vyhlášena Srbsku o měsíc později a tím začala Velká válka, která se brzy stala světovou – nebyl ani přizván, ač záhy po atentátu začínalo být jasné, kdo se nyní stane následníkem Františka Josefa I.

Vlády se Karel ujímá ale až po smrti svého prastrýce, staříckého mocnáře, o více než dva roky později, 21. listopadu 1916. Situace, ve které nastupuje na trůn, je ale už naprosto zoufalá: Již více než dva roky zuří šílená a stále bezvýhodnější válka, která přinesla již v tu dobu několik milionů mrtvých (a další ještě přinese), ve válce je téměř celá Evropa a nejen ona, ale i Spojené státy a Osmanská říše, svět je válečně rozdělený na mocnosti Dohody a Centrální mocnosti, sama monarchie (a nejen ona) se zmítá ve stále se prohlubující vnitřní krizi s řadou stále sílících odstředivých tendencí. A tak dále.

V této situaci stát se rakousko-uherským císařem nemohlo být vůbec žádnou výhrou, čehož si byl Karel pochopitelně od samého začátku dobře vědom. Sám svůj (původně nečekaný) nástup na trůn vnímal jako těžký úkol, svěřený mu Boží prozřetelností, samotným Hospodinem (v tomto jeho upřímném přesvědčení tkví také klíč, proč sám se svého trůnu nikdy nemohl vzdát a proč také po válce se stal součástí dvou pokusů o restauraci monarchie). Lidsky viděno, jeho mocnářská rozhodnutí tak nemohla být nikdy zcela dobrá, jak by si byl

představoval. V nesmírně složité a nejasné situaci musel často volit to, co se mu zdálo menším zlem z nevyhnutelných, při prosazování dobrých rozhodnutí se musel často spokojit jen s pověstnou „maximou dosažitelného“, která mnohdy nebyla vůbec velká.

Jeho snahy o jednání o míru s nepřátelskými mocnostmi Dohody troskotaly na neochotě a odporu jeho vlastních generálů a generality ostatních Centrálních mocností, jimž byl mimo jiné osočován z pacifismu.

Anatole France v tomto ohledu o Karlovi zcela pravdivě poznamenal: „Císař Karel byl jediný slušný člověk, jenž se sám postavil do čela armády, ač byl spíše jako světec, a nikdo mu nenaslouchal. Upřímně toužil po míru, a proto byl opovrhován celým světem. Byla zde veliká šance, která však byla promarněna“.

Karel se snažil – již před svým nástupem na trůn, o to více po něm – být nablízku vojákům i na frontě, jezdil za nimi, povzbuzoval a navštěvoval je. Nakolik to bylo v jeho silách, snažil se všemožně zmírňovat jejich utrpení, stejně tak utrpení válkou sužovaných civilistů. Odmítal vizi totální a ponorkové války. A když viděl děsivé následky použití bojových plynů, stavěl se rozhodně proti jejich dalšímu používání. Snažil se zlepšit sociální situaci v monarchii, jakož měl v plánu i určitou její federalizaci. Většina těchto jeho snah – i přes jeho veškeré úsilí – ale nakonec ztroskotala.

Po skončení světové války se vzdává své účasti na všech státnických záležitostech, nikoli však trůnu, musí přihlížet rozpadu monarchie a dostává se stále více do izolace. Neúspěšné jsou i dva následné pokusy o restauraci monarchie (v její uherské části) v roce 1921, Karel odmítne se o dané snažit za cenu krveprolití. V listopadu 1921 odchází s rodinou – se ženou a sedmi dětmi, osmé je na cestě – do nuceného exilu na portugalský ostrov Madeira, kde rodina žije takřka v chudobě, často jen díky štedrosti madeirských obyvatel. Tíživá sociální situace je asi i spolupříčinou Karlovy smrti na těžký zápal plic, neboť sám nemocný zprvu odmítal lékařskou pomoc, aby šetřil nevelké rodinné finance.

Velmi zbožně umírá 1. dubna roku 1922 a jeho tělo je pohřbeno v mariánském kostele ve Funchalu na Madeiře, tam je dodnes, jen jeho srdce jako relikvie bylo přeneseno do švýcarského kláštera Muri, aby tam spočinulo vedle srdcí několika dalších Habsburků. Blahořečen byl roku 2004 papežem sv. Janem Pavlem II.

Karel Rakouský je tak příkladem svatého člověka, který byl osudem, tedy Boží prozřetelností vržen do nesmírně těžké životní situace. Byl postaven před úkol řešit obrovské problémy, které byly nad jeho síly a které nebylo již možné vyřešit dobře, už jen proto, že jejich případné řešení nezáleželo zdaleka jen na něm, jeho mnohé dobré snahy byly okolím cíleně mařeny. Karel před svou odpovědností ale neutekl, přijal ji, vytrval ve svých snahách dosáhnout aspoň maximum dosažitelného dobra, a to i navzdory neúspěchům.

K tomu jistě přispěl jeho přirozeně pevný a dobrý charakter. Ale byla to bezpochyby také, anebo spíše především jeho zbožnost (leckdy posměšně označovaná za „bigotní“), ze které čerpal sílu. Karel – ať už byl spolu s ženou Zitou a pak i svými dětmi, ať už byl na frontě, doma či ve vyhnanství – žil skutečně živou katolickou zbožností, co nejčastěji se účastnil mše svaté, na Madeiře pak denně, přijímal svátosti, adoroval, uctíval Srdce Ježíšovo, modlil se.

Svět je složitý, stále složitější a v mnohém i hříšný a zlý. I my jsme často vrženi do složitých a lidsky neřešitelných situací, my sami jsme hříšníky a na špatnostech světa se také spolupodílíme. Cestou však není útek, neboť pro naprostou většinu z nás není povoláním pověstná mnišská *fuga mundi* („útek ze světa“). Naším úkolem je zůstat. Nerezignovat, nenechat se odradit, umět stále znovu a znovu začínat, snažit se o maximum dosažitelného dobra, a to třeba i s pokorným vědomím, že se ne vše podaří, ať už kvůli vnějším okolnostem, anebo kvůli tomu, že se můžeme také splést anebo chybovat. V tom všem, včetně toho posledního, je nám blahoslavený Karel krásným, svatým a nesmírně sympatickým příkladem.

Kéž se jím necháme oslovit, kéž si jeho skutečnou postavu oblíbíme, kéž se nám stane příkladem i zbožnosti, neboť platí, že „bez Božího požehnání marné lidské namáhání“.